

Kristian Blaks musikalske univers

– introduktion og anmeldelse

Af Kjeld Frandsen

Som det er tilfældet med andre meget produktive kunstnere, kan det være vanskeligt i få ord at beskrive musikeren og komponisten Kristian Blaks udtryk og identitet. Men som sagt er han produktiv, og han er mangesidig, man fristes måske umiddelbart til at sige spaltet eller uoverskuelig.

Men det kan hjælpe på forståelsen at vide, at Blak, til trods for at han indtager en central position i færøsk jazz, ikke er færing. Han er jysk indvandrer med en musikakademisk uddannelse bag sig, og så er han videbegærlig og dybt fascineret af sine nye omgivelser. Han har trang til at eksperimentere med klange, skalaer og andre parametre i jazz og partiturmusik, og så har han trang til at spille helt jordnær folke-musik.

At han helhjertet dyrker sidstnævnte genre, kan man forvisse sig om gennem en række pladedokumentationer af sekstetten, Spælímenninir, eller det større ensemble, Spælímenninir í Hóydølum, med musikere fra hele det nord-atlantiske område. Traditionel musik herfra samt en del kompositioner af færingen Ivar Bærantsen udgør gruppernes primære repertoire. Og her er det Blak, der med sine velvalgte og velafle-verede klaverakkorder giver musikken dynamik og drive, således at den må påberåbe sig lyttere langt ud over en ortodoks tilhørerskare. Dette opleves måske i særlig grad med det store en-

*Kristian Blak
(foto:
Arne Kjær)*

semble på LP'en *Á Ferd*, der består af live-optagelser fra perioden 1981–84, og som i øvrigt byder på Steen Steensen Blichers sang om *Mads Doss*, fremført af Blak på sit modersmål.

Denne folkløristiske fremtræden er ikke Blaks kunstneriske identitet, men et ikke uvæsentligt brudstykke af den, og noget kunne tyde på, at dyrkelsen af de to genrer, folkemusik og jazz, giver en dualistisk stimulation af udtryksformerne i Blaks musikalske univers. Ikke desto mindre må man nok primært opfatte Blak som jazzkunstner, idet det er som sådan, han har vist sine usædvanligt kreative evner.

Færøsk jazz

Når den rytmiske musik i et lille sam-

fund som det færøske er blevet relativt solidt dokumenteret, skyldes det ikke mindst initiativtageren Kristian Blak og hans pladeselskab, TUTL, hvis katalog rummer indspilninger tilbage fra sidste halvdel af 70'erne. Blak medvirker på en vægtig del af disse og høres blandt andet i forskellige kombinationer på de tre LP'er *Jazz í Føroyum*, samt fra 1979 på den første plade med hans egen musik, *Snjóuglan*. Karakteristisk for denne og andre tidlige indspilninger er en vis søgen samt ekkoer af den verdensomspændende fusionsmusik, men i sammenhæng med senere manifestationer giver de et klart billede af en udviklingsproces, og får derved relevans og hørværdighed.

Men vi skal ind i 80'erne før Blak for

alvor får dokumenteret sine intentioner og musikalske formåen. Det sker med den interskandinaviske gruppe, der tager navnet *Yggdrasil* og som permanente medlemmer har haft den danske saxofonist John Tchicai og den svenske bassist Anders Jormin. Det er indtil videre blevet til fem LP'er, alle i programmusikalsk suiteform og med direkte inspiration i færøsk natur og kultur.

Fra 1981 stammer *Den Yderste Ø*, på hvilket Blak har skabt ledsagende og kommenterende musik til en række digte af Færøernes store kulturpersonlighed, William Heinesen, der i øvrigt har leveret sine karakteristiske papirklip til en række af Tutl's omslag og hæfter. Digtene reciteres af Pouel Kern, og musikken giver en fornemmelse af Blaks luftige, impressionistiske stil samt kapaciteten af de to fremragende færøske musikere, fløjtenisten Ernst Dalsgard og guitaristen Ólavur Øster. Det må dog siges, at det er med denne produktion som med andre jazz & poesi-projekter, at den ønskede højere enhed aldrig for alvor indfinder sig. Tværtimod synes de to former at stjæle fra hinanden, og dette er således et værk, man sjældent er fristet til at vende tilbage til.

Dette kan man på ingen måde sige om Blaks øvrige Yggdrasil-værker, og den efterfølgende *Ravnating* fra 1982 er således et overordentligt smukt og helstøbt værk. Her er musikken skabt til en række af den franske fotograf Philippe Carrés billeder af den færøske ravn, og Blak introducerer solidt sine kompositoriske karakteristika, det vil sige liflig eller tilbagelænet, støt fremadskridende musik i et let melankolsk tonesprog, krydret med rubatopassa-

ger og righoldige solistiske ekskursi-
oner. Dertil preindspillede ravneskrig,
blandt andet i dialog med Tchicais
basklarinet.

Konkret færøsk

I det hele taget viger Blak ikke tilbage for at anvende kontante formuler og virkemidler for at slå fast, at hans musik er færøsk. På den efterfølgende *Heygar og Dreygar* fra 1983, der omhandler overnaturlige væsner fra den færøske folketro, er der således indlagt optagelser af blæst, bølgebrus og stenskrud. Dertil kommer en musikalsk inspiration i den færøske kvaddans og de syv numre er skrevet i hver sin kirketoneart. Man fornemmer dog ingen kynisk konstruktion, tværtimod har de forskellige væsner været en fin inspiration for Blak, der her skaber et meget varieret og smukt univers, som man gerne lader sig opsluge af. På alle planer er det den mest hørværdige af Yggdrasil-pladerne.

Med *Concerto Grotto* fra 1984 har Blak taget skridtet fuldt ud hvad angår konkretisering af den færøske natur. Musikken er nemlig indspillet i en grotte på øen Sandoy, og her får vindens susen, vandets rislen og bølgerne brusen lov til at indgå direkte som musikalske elementer. Musikken synes således en smule løsere skitseret, for at give plads til inspiration og improvisation, varetaget af blandt andet Tchicai på tennorsax samt svenskerne Anders Hagberg og Lelle Kullgren, på henholdsvis fløjte og guitar, og dertil ikke mindst Anders Jormin, hvis sjælfulde basspil her som på de øvrige produktioner er utroligt betagende.

Således også hans meget klangrige og dynamisk udfarende solospil i første del

af det seneste Yggdrasil-værk, *De Fire Tårne*, skrevet til den islandske nationalballet og baseret på William Heinesens digt, *Barnetegning*. Også her er der indlagt en del naturlyde, blandt andet ulvehyl, hvilket er yderst effektivt, men mest fascinerende er dog den klassiske vokalkvartet, der dominerer i satsen *Amen-amen*. Atter er der fine bidrag fra Kullgren og fra Hagberg, der også viser sig som en stærk tennorsaxofonist, mens Blak her, som på de øvrige produktioner, indtager en diskret, men udpræget katalysatorisk rolle.

Til gengæld er der rig lejlighed til at opleve hans sensitive klaver- og harmoniumspil på LP'en *Kingoløg*, en suite over såkaldte Kingosalmer, fremført i jazz-, klassisk- og folkemusikalsk regi. Selv om det ikke har været lige populært i alle kredse, at Blak som indvandreren har taget denne specielle færøske kulturarv under behandling, må man ud fra en musikalsk betragtning sige, at dette er Blaks absolutte mesterværk. I solo- og duoform og i mindre kombinationer med blandt andet træblæsere fortolker og fordyber han sig i disse åndelige sange, så de fremstår med samme spirituelle kraft, som man kender fra Keith Jarretts og Jan Johanssons fortolkninger af henholdsvis Gurdjieffs salmer og traditionel svensk musik.

Selv om Anders Jormins utroligt smukke basspil også er medvirkende til værkets ophøjede karakter, er det dog primært Blaks kreative evner, der skal krediteres for denne bemærkelsesværdige produktion. Enkelt og overskueligt får man her indblik i Blaks vidtfavnende talent – et talent, der kontinuerligt kan gøre krav på mere medie- og publikumsbevågenhed. □